

## CAPUT LVIII [Rec. XXXVI.]

VERS. 31. — *Quis arguet coram eo viam ejus? et quæ fecit, quis reddet illi?*

69. *Antichristam tantis signis, ostensione sanctitatis tanta elatum, solum Christus debellaturus est.* — Sæpe malus indignationem conditoris sui, quam in æternum passurus est, et in hac quoque vita positus experitur, dum prosperitatem quam amat amittit, et adversitatem quam formidat invenit. Et quamvis increpari de suis pravitatibus <sup>a</sup> a justorum lingua etiam in prosperis valeat, scimus tamen quod cum facta sua perversum quemque dejiciunt, justorum increpatio convalescat. <sup>b</sup> Qua autem ratione nunc dicitur: *Quis arguet coram eo viam ejus?* dum etiam, justis tacentibus, hoc quoque notum sit, quia toties hic iniqui via arguitur, quoties ejus prosperitas interveniente adversitate turbatur [Vet. XXVIII]. Sed beatus Job <sup>c</sup> dum de omnium malorum corpore loqueretur, subito ad omnium iniquorum caput verba convertit. Vidit enim quod in fine mundi Satan hominem ingrediens, quem sacra Scriptura Antichristum appellat, tanta elatione extollitur, tanta virtute principatur, tantis signis et prodigiis in sanctitatis ostensione elevatur, ut argui ab homine ejus facta non valeant <sup>c</sup> quia cum potestate terroris adjungit etiam signa ostensæ sanctitatis, et ait: *Quis arguet coram eo viam ejus?* Quis videlicet hominem illum increpare audeat, cujus visum ferre pertimescit? Sed tamen ejus viam non solum Elias et Enoch, qui in ejus exprobrationem ad medium deducuntur, sed etiam omnes electi arguunt, dum contemnunt, dum virtute mentis ejus malitiæ resistunt. Sed quia hoc ex divina gratia, et non suis viribus faciunt, recte nunc dicitur: *Quis arguet coram eo viam ejus?* Quis etenim, nisi Deus, cujus adjutorio electi, ut resistere valeant, fulciuntur? Aliquando enim in Scriptura sacra cum interrogando *Quis* ponitur, Omnipotens designatur. Unde scriptum est: *Quis suscitabit eum* (Genes. xlix, 9)? De quo per Paulum dicitur: *Quem Deus suscitavit a mortuis* (Gal. i, 1). In eo ergo quod sancti viri ejus iniquitati contradicunt, non ipsi sunt qui viam ejus arguunt, sed ille est ex cujus gratia confortantur. Et quia præsentia ejus, qua in homine venturus est, multo atrocior in persecutione erit quam nunc, cum minime cernitur, quia specialiter adhuc illo <sup>d</sup> vase suo proprio non gestatur, bene dictum est: *Coram eo.* Multi enim nunc vias Antichristi dijudicantes corripunt, sed hoc quasi in ejus absentia faciunt, dum illum arguunt quem adhuc specialiter non intuentur. Cum vero 498 in illo <sup>e</sup> damnato

A homine venerit, quisquis ejus præsentia resistit, coram eo viam ejus arguit, cujus vires et conspiciet et contemnit. Vel certe viam ejus arguere est prosperitatem cursus ejus æterno supplicio interveniente turbare. Quod quia solus Dominus propria virtute facturus est, de quo scriptum est. *Quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui* (II Thess. ii, 8.), recte dicitur: *Quis arguet coram eo viam ejus?* Unde et sequitur: *Et quæ fecit, quis reddet illi?* Quis nimirum, nisi Dominus? Qui solus illi perditio homini quæ fecit reddet, dum potestatem ejus tam validam per adventum suum æterna damnatione contriverit. Sed elatus iste princeps malorum, in hac vita quandiu est positus, quid agat, audiamus. Sequitur:

## CAPUT LIX [Vet. XXIX, Rec. XXXVII.]

VERS. 32. — *Ipse ad sepulcra ducetur, et in congerie mortuorum vigilabit.*

70. *In multitudine peccantium tanquam in congerie mortuorum, et in sepulcris Satan vigilat.* — Quia sepulcra mortuos tegunt, quid aliud per sepulcra quam reprobi designantur, in quibus extinctæ a vita beatitudinis animæ velut in sepulcris latent? Iniquus ergo iste ad sepulcra ducetur, quia in pravorum cordibus recipietur, quoniam soli eum illi suscipiunt, in quibus mortuæ a Deo animæ <sup>a</sup> reperiuntur. De quo recte etiam, dum ejus supplicia describuntur, per prophetam dicitur: *In circuitu illius sepulcra ejus, omnes interfecti, et qui ceciderunt gladio* (Ezech. xxxii, 22). Illi quippe in inferno juxta illum sunt, in quibus idem malignus spiritus mortuus jacet. Qui iniquitatis ejus gladio percussi ceciderunt. Unde scriptum est: *Qui liberasti David servum tuum de gladio maligno* (Psal. clix, 10). Recte autem dicitur: *Et in congerie mortuorum vigilabit*, quia nunc in congregatione peccantium astutiæ suæ <sup>b</sup> insidias exerit. Pro eo autem quod in mundo raritas bonorum est, et multitudo malorum, recte mortuorum congeries nominatur, ut ipsa iniquorum multitudo signetur. *Lata enim via est quæ ducit ad perditionem, et multi sunt qui ingrediuntur per eam* (Matth. vii, 13). Satanæ itaque in congerie mortuorum vigilare est in reproborum cordibus malitiæ suæ astutias exercere. De quo adhuc subditur:

## CAPUT LX [Rec. XXXVIII.]

VERS. 33. — *Dulcis fuit glareis Coccyi.*

71. *Ut amarus est electis, ita reprobis vitia suggerendo dulcis est.* — Græca lingua <sup>i</sup> coccyus luctus dicitur, qui tamen luctus femininarum vel quorumlibet infirmantium solet intelligi. Sapientes vero hujus

<sup>a</sup> Vindoc., simpliciter, a justis.

<sup>b</sup> Turon., dum omnium malorum corpori loqueretur. Utic., dum de omni malorum corpore loq.

<sup>c</sup> Vindoc., quia cum potestate erroris, adjunguntur etiam signa ostensæ dignitatis et sanctitatis. Turon., quia... terrores adjunguntur etiam signis ostensæ veritatis.

<sup>d</sup> Gregorius Antichristum appellat vas diaboli. Inf. a. n. 74, et qui Antiquus hostis sumi vas diabolici reprobum hominem interpretatur.

<sup>e</sup> Ita Turon., Germ., Norm. aliique, consentienti-

bus vet. Edit. In posterioribus, damnando.

<sup>i</sup> Vet. Excusi, reproborum corpora. Posteriores, reproborum corda, ex sola, ut putamus, conjectura, quod paulo infra legatur quia in pravorum cordibus recipietur. In Norm. et Germ. simpliciter reprobi. In Utic. tamen prima manu scriptum fuit reproborum corpora.

<sup>k</sup> Turon., recipiuntur.

<sup>h</sup> Vindoc., insidias exerit.

<sup>i</sup> Coccyus ἀνὸ τοῦ κοκύειν, id est, lugere, ex Homero.

sæculi, a luce veritatis exclusi, quasi umbras quas-  
dam veritatis inquisitione tenere conati sunt. Unde  
Cocytum fluvium <sup>a</sup> currere apud inferos putaverunt,  
videlicet designantes quod hi qui digna doloribus  
opera faciunt, in infernum ad luctum decurrunt. Sed  
nos despiciamus umbram carnalis sapientiæ, qui jam  
de veritate lucem tenemus et cognoscamus voce  
beati viri Cocytum luctum infirmantium dici. Scrip-  
tum quippe est: *Viriliter agite, et confortetur cor  
vestrum* (Psal. xxx, 25). <sup>b</sup> Qui enim in Deo confor-  
tari renuunt, ad luctum per animi infirmitatem ten-  
dunt. Glareas vero lapillos fluminum appellare, con-  
suevimus, quos aqua defluens trahit. **499** Quid ergo  
per glareas Cocyti nisi reprobi designantur, qui, suis  
voluptatibus dediti, quasi semper a flumine ad ima  
detrahuntur? Qui enim contra voluptates hujus sæ-  
culi stare fortiter nolunt, glareae Cocyti fiunt <sup>c</sup> qui  
suis quotidie lapsibus ad luctum tendunt, ut in æter-  
num post lugeant, qui modo se in suis voluptatibus  
delectabiliter relaxant. Et quia antiquus hostis suum  
vas illum reprobum hominem ingressus, <sup>d</sup> dum dona  
perversis tribuit, dum eos in hoc mundo honoribus  
extollit, dum eorum oculis prodigia ostendit, <sup>e</sup> fluxæ  
mentes hunc in suis prodigiis admirantur et sequun-  
tur, bene de eo dicitur: *Dulcis fuit glareis Cocyti*.  
Cum enim hunc electi despiciunt, cum mentis calce  
contemnunt, illi eum sequentes diligunt, <sup>f</sup> qui velut  
ab aqua voluptatis ad perpetuum luctum trahuntur,  
qui per terrenam concupiscentiam more glareae quo-  
tidianis lapsibus ad ima dilabuntur. Aliis namque  
gustum suæ dulcedinis per superbiam, aliis per ava-  
ritiam, aliis per invidiam, aliis per fallaciam, aliis  
per luxuriam porrigit; et ad quanta vitiorum genera  
pertrahit, quasi tot suæ dulcedinis potus propinat.  
Nam cum aliquid superbum in mente persuadet, fit  
dulce quod dicit, quia videri prælatus <sup>g</sup> cæteris homo  
perversus appetit. Dum menti avaritiam infundere  
molitur, fit dulce quod occulte loquitur, quia per  
abundantiam necessitas vitatur. Dum aliquid de in-  
vidia suggerit, fit dulce quod dicit, quia perversa  
mens dum alium <sup>h</sup> deterescere viderit, exultat se eo  
minorem minime videri. Cum aliquid de fallacia  
persuadet, fit dulce quod suggerit, quia eo ipso quo  
fallit cæteros, prudens videtur sibi. <sup>i</sup> Cum luxuriam  
deceptæ menti loquitur, fit dulce quod suadet, quia  
in voluptate animum resolvit. Quot ergo vitia car-  
nalia cordibus inserit, quasi tot potus suæ dulce-  
dinis eis porrigit. Quam tamen, ut prædixi, ejus dul-  
cedinem non percipiunt, nisi qui, præsentibus vo-

luptatibus dediti, ad perpetuum luctum trahuntur.  
Bene ergo dicitur: *Dulcis fuit glareis Cocyti*, quia  
amarus electis, et suavis est reprobis. Illos enim so-  
lummodo suis delectationibus pascit, quos quotidia-  
nis lapsibus ad gemitum impellit. Sequitur:

#### CAPUT. LXI [ Vet. XXX, Rec. XXXIX ].

IBID.—*Et post se omnem hominem trahit, et ante se  
innumerabiles.*

**72.** *Per Antichristum, urgente mundi fine, carnalia  
omnes ad se trahet, nunc tantum plurimos.* — Hoc lo-  
co homo humana sapiens dicitur. Sed cum plus sint  
omnes quam innumerabiles querendum est nobis  
cur ante se innumerabiles et post se omnes trahere  
dicatur, nisi quod antiquus hostis reprobum tunc ho-  
minem ingressus **500** cunctos quos carnales invenerit  
sub suæ jugum ditionis rapit? Qui et nunc priusquam  
appareat innumerabiles quidem, non tamen omnes,  
carnales trahit, quia quotidie a carnali opere ad vi-  
tam multi revocantur, atque ad statum justitiæ alii  
per brevem, alii vero per longam poenitentiam re-  
deunt. Et nunc innumerabiles rapit, cum falsitatis  
suæ stupenda hominibus signa non exhibet. Cum ve-  
ro coram carnalium oculis miranda eis prodigia fe-  
cerit, post se tunc non innumerabiles, sed omnes tra-  
hit, quia qui bonis præsentibus delectantur potestati  
illius se absque retractione subjiciunt. Sed, sicut  
præfati sumus, quia plus est omnem hominem quam  
innumerabiles trahere, cur prius dicitur quia omnem  
hominem trahit, et post in augmento innumera-  
bles subjiciuntur? Ratio namque expetit ut prius  
quod minus est et post in augmento quod plus est  
diceretur. Sed sciendum quia hoc loco plus fuit in-  
numerabiles dixisse quam omnes. Post se enim om-  
nem hominem trahit, quia in tribus annis et dimidio  
omnes quos in studiis vitæ carnalis invenerit jugo  
suæ dominationis astringit. Ante se vero innumera-  
biles trahit, quia per quinque millia et adhuc amplius  
annorum curricula, quamvis carnales omnes trahere  
minime potuit, multo tamen plures sunt in tam lo-  
go tempore hi quos ante se innumerabiles rapit,  
quam omnes quos in tam brevi tempore rapiendos  
invenerit. Bene ergo dicitur: *Post se omnem homi-  
nem trahit, et ante se innumerabiles*, quia et tunc  
<sup>j</sup> minus tollit cum omnes tulerit, et nunc amplius  
diripit <sup>k</sup> cum corda innumerabilium invadit. Hæc  
beatus Job, quia contra iniquorum principem mire  
disseruit, qui in hac vita extolli permittitur, sed in  
adventu Domini destruetur, de se patenter ostendit

<sup>a</sup> Deest currere in Turon., sensu integro remanente.

<sup>b</sup> Bellov. et Germ., qui enim in mundo.

<sup>c</sup> Sag., Utic. et al. Norm., qui a suis.

<sup>d</sup> Vindoc., dum bona.

<sup>e</sup> Luxatum sensum additione voculæ dum, quæ in-  
vitis Mss. in omnia exemplaria excusa irrepsit, res-  
tituimus.

<sup>f</sup> Norm., qui velut aqua voluptatis. In Utic., ab  
aqua, ante correctionem.

<sup>g</sup> Poster. Edit., cæteris hominibus perversus ap.

<sup>h</sup> In vet. Ed., deterius dicescere. In poster., omisso

deterius, decrescere. At Germ. et alii, deterescere, ex  
quo alii dicescere, alii decrescere, confluunt. Porro  
deterescere, significat deterius fieri. Infra, l. xlv,  
num. 7, quot malis cogitationibus deterescit. Et in  
fine ejusdem libri, num. 40, plerique eorum exemplo  
deterescunt.

<sup>i</sup> Vindoc., cum de luxuria.

<sup>j</sup> Lyr. et Bigot., minus trahit....

<sup>k</sup> In omnibus Mss. Anglic. et Norm., legitur in-  
numerabilium. Olim tamen in Utic. scriptum erat om-  
nium, ut in Excusis. Nostra lectio sensui a sancto  
Doctore intento est consona.

Pro eo ergo quod non agit quæ novit, etiam hoc A justorum rapit. De quo adhuc bene subditur :

## CAPUT XV [Rec. IX].

VERS. 16. — *Caput aspidum suget, et occidet eum lingua viperæ.*

Pro eo ergo quod non agit quæ novit, etiam hoc quod novit amittit, ut quia scientiæ suæ puram operationem non sociat, contempta puritate boni operis et scientiam perdat. Divitias igitur sacræ legis, quas legendo devoravit, obliviscendo <sup>a</sup> evomit, easque de ventre illius Deus extrahit, quia quod observare noluit, justo iudicio de ejus memoria evellit, ne præcepta Dei saltem in lingua teneat, quæ non servavit in vita. Unde per Prophetam dicitur : *Peccatori autem dixit Deus : Quare tu enarras justitias meas, et assumis testamentum meum per ostium (Psal. XLIX, 16)?* Quæ etiam verba doctrinæ, si quando contingit, ut hypocrita usque ad finem videatur in ore retinere, 475 inde magis damnabitur, unde bono Dei munere etiam malus minime privatur. Scriptum quippe est : *Memoria retinentibus mandata ejus, ut faciant ea (Psal. CII, 18).* Qui ergo mandata illius memoria retinet, sed nequaquam facit, hic in doctrinæ verbis sententias, quibus damnetur, tenet.

[Rec. VIII.] 18. *Sacra eloquia ad æternam damnationem sunt eis qui ea aut scire nolunt, aut sciendo contemnunt.* — Hinc quippe in Zacharia scriptum est : *Quid tu vides, Zacharia? Et dixi : Ego video volumen volans, longitudo ejus viginti cubitorum, et latitudo ejus decem cubitorum. Et dixit ad me : Hæc est maledictio <sup>b</sup> quæ egredietur super faciem universæ terræ, quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, judicabitur (Zach. v, 2).* Quid namque est volumen volans, nisi Scriptura sacra? Quæ dum de cœlestibus loquitur, ad superiora mentis nostræ levat intentionem, quia dum illam super nos esse aspicimus, ima attendere, id est concupiscere devitamus [Vet. VII.] Quæ latitudinem decem cubitorum, longitudinem vero viginti habere perhibetur, quia latitudo operationis nostræ simpla est, et longanimitas spei in duplum tenditur, quoniam pro bono nostro opere et hic nobis mentis requies, et illic gaudia æterna præparantur. Veritate attestante, quæ ait : *Si quis reliquerit <sup>c</sup> domum, aut agros, et cætera, centuplum in hoc sæculo recipiet, et in futuro vitam æternam possidebit (Matth. XIX, 29; Luc. XVIII, 30).* Centenarius quippe numerus decemuplicato denario fit perfectus. Hic itaque centuplum recipit, qui etsi nihil habuerit, ipsa tamen perfectione mentis jam in hoc sæculo habere nihil quærit. Quia ergo per hanc duplum nobis pro simplo redditur, recte hoc volumen per viginti cubitos in longum tenditur, quod per decem dilatatur. Sed quia hæc ipsa 476 sacra eloquia ad æternam damnationem sunt eis qui illa vel scire nolunt, vel certe sciendo contemnunt, recte de hoc volumine dicitur : *Hæc est maledictio, quæ egredietur super faciem universæ terræ (Zach. v, 3).* Et cur maledictio dicatur, adjungit : *Quia omnis fur sicut ibi scriptum est, judicabitur.* Hypocrita igitur, quia secundum verba legis quæ novit vivere contemnit, et de doctrina favores quærit, fur judicabitur, quia per hoc quod justa loquitur, laudem sibi vitæ

19. *Diabolus in tentatione prius leniter subrepat, postea violenter trahit.* — Aspis parvus est serpens, vipera vero prolixioris est corporis; et aspidem ova gignunt, atque <sup>d</sup> ex ovis eorum filii procreantur, viperæ autem cum conceperint, filii earum in ventre sæviunt, qui ruptis lateribus matrum ex earum ventribus procedunt. Unde et vipera, eo quod vi pariat, nominatur. Vipera itaque sic nascitur ut violenter exeat, et cum matris suæ extinctione producat. Quid ergo per aspidem parvos nisi latentes suggestiones immundorum spirituum figurantur, qui cordibus hominum parva prius persuasionem subripiunt? Quid vero per linguam viperæ, nisi violenta diaboli tentatio designatur? Prius enim leniter subripit, postmodum vero etiam violenter trahit. Caput itaque aspidum sugit, quia initium suggestionis occultæ parvum prius in corde nascitur, sed occidet eum lingua viperæ, quia postmodum capta mens veneno violentæ tentationis necatur. Primum subtilibus consiliis ad cor hominis immundi spiritus loquuntur, qui dum leniter persuadent, quasi venenum aspidum 476 fundunt. Unde scriptum est : *Ova aspidum ruperunt et telas aranearum texerunt. Qui comederit de ovis eorum morietur, et quod confotum est erumpet in regulum (Isai. LIX, 5).* [Vet. VIII.] Ova quippe aspidum pravis hominibus rumpere est malignorum spirituum consilia, quæ in eorum cordibus latent, perversis operibus aperire. Telas quoque aranearum texere est pro hujus mundi concupiscentia temporalia quælibet operari. Quæ dum nulla stabilitate solidata sunt, ea procul dubio ventus vitæ mortalis rapit. Bene autem additur : *Qui comederit de ovis eorum morietur (Ibid.),* quia qui immundorum spirituum consilia recipit, vitam in se animæ occidit. *Et quod confotum est erumpet in regulum,* quia consilium maligni spiritus quod corde tegitur ad plenam iniquitatem nutritur. Regulus namque serpentum rex dicitur. Quis vero reproborum caput est, nisi Antichristus? Quod ergo confotum fuerit, erumpet in regulum, quia is qui in se enutrienda aspidis consilia recipit, membrum iniqui capitis factus in corpus Antichristi accrescit. De hoc itaque hypocrita dicitur : *Caput aspidum suget, et occidet eum lingua viperæ,* quia cum iniquam suggestionem antiqui hostis libenter suscipit, violentis se postmodum ejus tentationibus devictus tradit. Unde et in paradiso quoque, stanti homini verba blandæ persuasionis intulit (Genes. III, 5 seq.); sed quæ semel rapuit ad consensum, jam nunc etiam renitentem trahit, et corruptionis suæ delectationibus devictum <sup>e</sup> pene violenter interficit. Sed fortasse hæc ipsa intelligere etiam per contrariam interpretationem

<sup>a</sup> Norm., *evomet.... extrahet, quia quod servare noluit... quæ non servat.*

<sup>b</sup> Plurimi Mss., *quæ egredietur*, et sic rursus infra.

<sup>c</sup> In Norm., *domos aut agros.*

<sup>d</sup> Norman., *ex ovis earum.* Utic. *habet eorum et earum.*

<sup>e</sup> Lyr., Sag., Germ., Bigot., *pene evidenter.* Utic. *utramque præfert lectionem.*

in fide sociantur, ad Deum necesse est ut oculus stillet, quatenus nostra intentio tota in amoris intimi compunctione defluat, et tanto subtilius se ad interiora erigat, quanto et per exteriora opprobria repulsa intus redire cogitur, ne foras evanescat. Sequitur.

## CAPUT XXVI.

• **VERS. 22.** — *Atque utinam sic judicaretur vir cum Deo, quomodo judicatur filius hominis cum collega suo!*

30. *Quo peccatum in nobis flagens suis puniat Deus incertum.* — Peccatores quidem nos esse semper agnoscimus; sed tamen sæpe in flagello positi, pro quo magis peccato flagellemur ignoramus; et nos ipsos **428** subtili inquisitione discutimus, ut, si quo modo possimus, causam percussiois nostræ investigare valeamus. Quæ dum plerumque nos latet, fit nobis oneri cæcitas nostra, et de eo quod patimur plus dolemus. Quisquis vero cum collega suo ad iudicium accedit, et quod sentit dicit, et quidquid contradicatur agnoscit, et quo voluerit pulsatur, et novit unde pulsatur. Qui autem divina animadversione percutitur, dum novit quidem quia vapulat, sed cur vapulet ignorat, quasi dicit ipse quod sentit, sed quid contra se dicatur nescit, quia ipse quidem ingemiscit in verbere, sed Deus aperte non declarat pro qua eum feriat ultione. Itaque nunc dicitur: *Atque utinam sic judicaretur vir cum Deo, quomodo judicatur filius hominis cum collega suo!* Ac si aperte diceretur: Sicut in omni quod dico audior, sic omne quod de me dicitur audirem. Quod tamen in hac vita fieri nullatenus potest, quia magna est interpositio oculis cordis nostri ad contemplandam subtilitatem Dei, ipsa videlicet infirmitas nostra. Sed tunc ad purum intuebimur eum a quo nunc subtiliter intuemur, cum, hac infirmitate deposita, ad contemplationis internæ gratiam venerimus, de qua Paulus dicit: *Tunc cognoscam sicut et cognitus sum* (I Cor. xiii, 12). Unde beatus Job videns eandem cognitionem plenissime hic perfici nullatenus posse, de cæcitate quidem vitæ præsentis gemit, sed tamen se de ejus brevitate consolatur, dicens:

## CAPUT XXVII.

**VERS. 23.** — *Ecce enim breves anni transeunt, et semitam per quam non revertar ambulo.*

31. *Vitæ miseras ejus brevis mitigat et solatur.* — Omne quod transit breve est, etiam si tardius terminari videatur. In mortis autem semita, per quam non revertimur, ambulamus, non quod ad vitam carnis minime resurgendo reducimur, sed quod ad labores hujus vitæ mortalis, vel ad conquirenda laboribus præmia, iterum non venimus.

## CAPUT XXVIII [Vet. XV, Rec. X].

**CAP. XVII, VERS. 1.** — *Spiritus meus attenuabitur.*

32. *Boni brevem vitam, longam vero mali sibi pollicentur.* — Attenuatur spiritus timore iudicii, quia electorum mentes quo amplius extremo iudicio propinquare se sentiunt, eo ad discutiendas semetipsas terribiliter contremiscunt, et si quas in se carnales

A unquam cogitationes inveniunt, pœnitentiæ ardore consumunt, nec cogitationes suas dilatarı carnali voluptate permittunt, quia eo semetipsos dijudicantes subtilius feriunt, quo districtum iudicem præstolantur vicinum. Unde fit ut propinquum sibi semper exitum suspicentur. Nam reproborum mentes idcirco multa nequiter agunt, quia hic se vivere diutius arbitrantur. Justorum ergo attenuatur spiritus, sed crassescit iniquorum. Quod enim per elationem tument, eo attenuationem spiritus non habent. Justı vero dum brevitatem suæ vitæ considerant, elationis et immunditiæ culpas declinant. Unde et subditur:

## CAPUT XXIX.

**1.RO.** — *Dies mei breviabuntur, et solum mihi superest sepulcrum.*

33. *Hinc elationis et immunditiæ culpas declinant illi, isti multiplicant. Perfecta vita est mortis imitatio.* — Qui enim considerat qualis erit in morte, semper fit timidus in operatione; atque unde in oculis suis jam quasi non vivit, inde veraciter in oculis sui conditoris vivit. Nil quod transeat appetit, cunctis præsentis vitæ desideriis contradicit; et pene mortuum se considerat, quia moriturum **429** minime ignorat. Perfecta enim vita est mortis imitatio, quam dum justı sollicitè peragunt, culparum laqueos evadunt. Unde scriptum est: *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis* (Eccli. vii, 40). Unde et beatus Job, quia dies suos considerat breviri, et solum sibi superesse sepulcrum pensat, apte subjungit:

## CAPUT XXX.

**VERS. 2.** — *Non peccavi, et in amaritudinibus moratur oculus meus.*

34. *Non pro corrigenda culpa, sed pro augenda gratia Job percussus.* — Ac si aperte dicat: Culpam non feci, et flagella suscepi. Sed hac in re animum movet, quia in multis se hujus historię locis peccasse confitetur, qua ratione peccasse se nunc abneget? Sed ad hæc ratio celeriter occurrit, quia nec tantum peccavit ut flagella mereretur, nec tamen esse sine peccato potuit. Nam quia non pro corrigenda culpa, sed pro gratia augenda percussus est, iudex ipse testatur, qui laudat et ferit. Et rursum quia sine peccato non fuerit, nec ipse negat qui a iudice laudatur, atque ideo laudatur, quia non negat. Sed credo quod melius hæc verba discutimus, si dicta ex voce capitis sentiamus. [Vet. XVI.] Redemptor etenim noster ad redemptionem nostram veniens, et non peccavit, et amaritudinem pertulit, quia pœnam culpæ nostræ sine culpa suscepit, de cujus voce subditur:

## CAPUT XXXI.

**VERS. 3.** — *Liberu me, et pone me juxta te, et cæcus manus pœnet contra me.*

35. *Christus in amaritudine fuit per passionem, liberatus est per resurrectionem.* — Ipse etenim non peccavit in cogitatione, vel opere, ipse in amaritudine mortuus est per passionem, ipse liberatus est per

qui præparatur <sup>a</sup> ad prælium, quia videlicet falsa A agens, falsa loquens, formidat ne suos amittat milites, id est, argumenta falsitatis, et veritatis jaculis pateat, si ei fortasse defuerit quod ex fallacia opponat. Sed quamvis animus trepidet, quamvis conscientia accuset, cupiditate tamen sua iniquus vincitur, et suppresso pavore audaciam de iniquitatibus sumit. Et sæpe etiam ultione menti proposita, se contra Deum erigit, quælibet ab eo adversa perpeti deliberat, dummodo hic, dum valet, omne quod placet agat. Unde et subditur :

## CAPUT XLIII [Rec. XXII].

VERS. 25, 26.—*Tetendit enim adversus Deum manum suam, et contra Omnipotentem roboratus est. Cuccurrit adversus eum erecto collo, et pingui cervice, armatus est.*

48. *Pravorum voluntati quandoque Deus per misericordiam obsistit, quam iratus aliquando sinit impleri.*—Hæc de ipso iniquorum capite, scilicet Antichristo, apertius sentiuntur qui contra Deum manum erigens, roborari dicitur, quia parvo tempore permittitur exaltari, <sup>b</sup> ut quo ad modicum gloriari sinitur, eo in perpetuum atrocius puniatur. Sed quia ejus membra sunt omnes iniqui, hoc quod in fine mundi ille tunc singulariter acturus est unus, videamus modo qualiter a malis agatur singulis. Sunt namque nonnulli qui et si qua aliquando agere contra omnipotentis Dei judicium nituntur, ipsa impossibilitate explendæ suæ voluntatis fracti, ad semetipsos respiciunt, atque ad eum quem contemnere voluerant convertuntur; et qui discedere longe potuerant, si quod vellent implere valuissent, per hoc aliquando salvantur, quia quod nequiter voluerunt, implere nequiverunt. Unde ad se reducti, cujus sint conditionis aspiciunt, et plangunt se <sup>c</sup> contraria veritati voluisse. Et sunt nonnulli 411 qui hoc quod perverse contra Deum appetunt justo Dei judicio implere nequius permittuntur. Et cum eos malitia accendit, potentia roborat, tanto jam semetipsos in errore cognoscere nequeunt, quanto in rebus affluentibus extra se semper per potentiam trahuntur. De quorum nunc intentione dicitur : *Tetendit enim adversus Deum manum suam, et contra Omnipotentem roboratus est.* Contra Deum quippe manum tendere est in operatione prava, despectis Dei judiciis, perseverare. Et quia tunc magis irascitur Deus, quando permittit impleri quod saltem concipi in cogitatione non debuit, contra Omnipotentem iniquus iste roboratur, quia prosperari in mala sua actione permittitur, quatenus et perversa faciat, et tamen feliciter vivat. De quo adhuc subditur : *Cuccurrit adversus eum erecto collo.*

49. *Opulentorum superbiorum quanta in pravis operibus audacia.*—Erecto collo contra Deum currere est ea quæ Creatori displicent cum audacia perpe-

<sup>a</sup> Utic., ad bellum, sed habet ad prælium in margine.

<sup>b</sup> Ita Bellov., Norm. et alii. Prius in Utic. lectum ut cum, quemadmodum in Excusis.

<sup>c</sup> Vindoc., contraire veritati voluisse. Ebroid., contraria voluntati voluisse.

trare. De quod recte dicitur : *Cuccurrit*, id est, in malo opere obstaculum de adversitate non habuit. [Vet. XXII.] De quo adhuc, additur : *Et pingui cervice armatus est.* Pinguis cervix est opulenta superbia, affluentibus videlicet rebus <sup>d</sup> quasi multis carnibus fulta. Potens igitur iniquus pingui cervice contra Deum armatur, qui, rebus temporalibus tumens contra præcepta veritatis, quasi de magnitudine carnis erigitur. Quid enim paupertas nisi quædam macies, et quid rerum abundantia nisi pinguedo est vitæ præsentis? Pingui ergo cervice se contra Deum erigit qui temporalem abundantiam in superbiam assumit. Habent enim hoc potentes et iniqui proprium, ut, fallacibus divitiis occupati, veras Dei opes negligant; et quanto minus quod verum B est inquirunt, tanto amplius falsis divitiis extollantur. Cura etenim multiplex terrenarum rerum, quia <sup>e</sup> occupat, excæcat. Unde adhuc apte subjungitur :

## CAPUT XLIV.

VERS. 27.—*Operuit faciem ejus crassitudo.*

50. *Terrenarum rerum abundantia oculos claudente.*—Visus quippe in facie est, in qua et prima corporis honorabilior pars est. Non ergo immerito mentis intentio per faciem designatur, quam quolibet vertimus, illuc videmus. Faciem ergo crassitudo operit, quia desiderata terrenarum rerum abundantia oculos mentis premit, et hoc quod in eis esse honorabile debuit, ante Dei oculos fœdat, quia curis multiplicibus aggravat. Quibus tamen nec solum sufficit ut ipsi C superbiant, nisi et hi qui eis conjuncti sunt de eorum pinguedine etiam ipsi glorientur. Nam sunt nonnulli qui patronis majoribus <sup>f</sup> adjuti superbiunt, et de eorum potentia contra inopes extolluntur. Unde et adhuc subditur :

## CAPUT XLV.

IBID.—*Et de lateribus ejus arvina dependet.*

51. *Qui iniquo potenti adhærent, de ejus potentia tument.*—Quia arvina pinguedo carnis est, et latera dicere divitum solemus hos quos eis conjunctos cernimus, arvina de ejus lateribus dependet, quia quisquis potenti et iniquo adhæret, ipse quoque de ejus potentia, velut ex pinguedine rerum, tumet, ut, patroni perversi iniquitatem sequens, Deum non timeat, quos valet, et quantum valet, 412 pauperes D affligat, de gloria temporali cor eleve. Cum ergo talis est qui iniquo potenti adhæret, de ejus profecto latere arvina dependet. De quibus adhuc subditur :

## CAPUT XLVI [Vet. XXIII].

VERS. 28.—*Habitabit in civitatibus desolatis, et in domibus desertis, quæ in tumulos sunt redactæ.*

52. *Ille vicissim dum sibi conjunctorum laudibus*

<sup>d</sup> Turon., quasi multis carnalibus protecta, quod olim representavit Utic.

<sup>e</sup> Turon., Lyr., Bigot., occupat et excæcat, omisso quia, quod expunctum fuit in Utic.

<sup>f</sup> Omnes Norm., adjuvetti.